

sv. Antuna u Padovi. U poglavlju "Međuratno razdoblje smirivanja" autor upozorava na činjenicu da u razdoblju između dva svjetska rata veze između dviju provincija slabe i svaka od njih okreće se vlastitom životu i rješavanju unutrašnjih provincijalnih problema. No, bez obzira na to, brojni fratri iz Istre i Kvarnera, koji su prije pripadali svetojeronimskoj provinciji, u to vrijeme bitno pridonose redovničkom životu u Provinciji sv. Antuna. U posljednjem poglavlju naslovljenom "Poratne godine solidarnosti" autor nas ukratko upoznaje s administrativnim promjenama unutar dviju provincija u doba neposredno nakon Drugoga svjetskog rata. Važan događaj za Provinciju sv. Jeronima zbilo se 1972. godine kad je piranski samostan sv. Franje izdvojen iz te provincije i priključen novoutemeljenoj Slovenskoj provinciji sv. Jeronima. U razdoblju od 70-ih godina XX. stoljeća Provincija sv. Antuna iskazivala je kontinuiranu solidarnost s Provincijom sv. Jeronima, koja se očitovala u pomaganju obnova i izgradnji crkava i samostana. Posljednji izraz solidarnosti padovanske provincije s bratskom provincijom u Hrvatskoj izražen je tijekom Domovinskog rata, a traje i danas. Naime, na inicijativu te provincije iniciran je i financiran "Dom sv. Antuna" u Zagrebu za ishranu i smještaj siromašnih i studenata.

Tijekom sedam stoljeća njihova postojanja, Provincija sv. Antuna i Provincija sv. Jeronima bile su duboko kulturno, umjetnički i znanstveno povezane. Od srednjeg vijeka one su dijelile zajedničku sudbinu u brojnim događajima koji su određivali budućnost tih prostora Hrvatske i Italije. Možemo zaključiti da je studija Ljudevita A. Maračića vrlo vrijedan doprinos upoznavanju sedamstoljetnih povijesnih veza između dviju provincija franjevac konventualaca. Utemeljena na istraživanju arhivskog materijala i relevantne literature, knjiga donosi sintetski pregled njihova odnosa te pregršt dosad nepoznatih podataka iz njihove povijesti.

Zoran Ladić

*Ljetopis Franjevačkog samostana u Šaregradu I (1683-1853)*, prir. Josip Barbarić, Franjevački samostan Šaregrad, Šaregrad, 2002., 566 str.

Dalja prošlost malih sredina – važni događaji za zajednicu i cjelokupan njezin život – često teško prodire kroz barijeru šutnje vrela te tako zauvijek ostaje skrivena današnjim promatračima. Sasvim je drugačiji slučaj ako se u dotičnoj sredini ili u njezinoj blizini nalazila redovnička zajednica. Barijera šutnje tada je probijena, a orisi prošlosti pred očima promatrača započinju se pojavljivati u najrazličitijim oblicima. Gradić na Dunavu, Šaregrad, i njegova franjevačka redovnička zajednica sv. apostola Petra i Pavla, u razdoblju od 17. do 19. stoljeća, upravo su takav slučaj. Naime, u izdanju Franjevačkog samostana u Šaregradu objavljen je 2002. godine *Ljetopis Franjevačkog samostana u Šaregradu I (1683-1853)*, koji je od iznimne važnosti za poznavanje prošlosti Šaregrada, franjevačke zajednice u njemu, ali i širega tamošnjeg prostora, te širega konteksta povijesnih događaja.

Djelo sadrži izvorne latinske odnosno njemačke tekstove te prijevod na hrvatski jezik. Transkripciju latinskog teksta, prijevod na hrvatski jezik i kazala pripremio je dr. Josip Barbarić, znanstveni savjetnik i djelatnik Odsjeka za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Njemački tekst transkribirao je i preveo na hrvatski jezik prof. dr. Mate Križman, profesor klasične filologije u Zagrebu. Latinski tekst nije popravljan, a to se posebno odnosi na grafiju, koja je ostala identična izvornom tekstu (npr. capelanus i cappelanus). Netaknut je ostao i tadašnji hrvatski jezik i pravopis, što će prema mišljenju izdavača, posebno koristiti hrvatskim filolozima. Događaji su prikazani po godinama, uz iznimku prvih nekoliko stranica na kojima je dan kratki prikaz starije povijesti Šaregrada i samostana do početka 18. stoljeća.

*Ljetopis* započinje kratkim opisom Šarengrada, mjesta smještenog na desnoj obali Dunava. U povijesnim dokumentima spominje se od XIII. stoljeća kao *Athya*, *Othin* ili *Voćin*. I sam ljetopisac o njemu svjedoči kao "veoma starom Trgovištu". Uz trgovište koje je "smješteno prema istočnoj strani, pod Tvrđavom i u dolini", spominje se i tvrđava, doduše u ruševnom stanju ali "nekoć veoma lijepa". "Samostan zauzima prostor od Tvrđave prema južnoj strani, preko potoka pod brežuljkom, na kojemu se mjestu nalazi i Katoličko groblje".

Prva događaj opisan u *Ljetopisu* je iz 1683. godine. Naime, tada su Turci pri prolasku u "gornje krajeve" spalili samostan i crkvu u Iloku, redovnike pobili, a preživjeli su do 1687., kada su ti krajevi oslobođeni od Turaka, lutali krijući se po šumama zajedno s kršćanskim stanovništvom. Tek se 1698. dozvolom Livija Odeschalcija daje dopuštenje franjevcu Ivanu Matkoviću "da sakupi i dovede stanovnike, koji se nalaze u šumama, i srijemske podložnike izvan Vojvodstva, kao i ostale pridošlice katolike, da se nastane u Voćinu, te da ondje uzmogne i zavrijedi sagraditi Crkvu na drevnim ruševinama samostana". Tim događajima započinje osnovni dio *Ljetopisa* samostana svetih apostola Petra i Pavla u Šarengradu.

Nadalje *Ljetopis* prati život redovničke zajednice sve do 1853. Tako se opisuju njihovi svakidašnji poslovi vezani uz crkvene dužnosti (nabava crkvene odjeće, proslava raznih blagdana, prihodi od šesnaestine, procesije, mise, dolasci, odlasci i smrt braće, nabava drva), te oni vezani uz obnovu i izgradnju samostana i crkve (obnova svetišta, oltara, ćelija, kupnja zvona, orgulja, čišćenje bunara itd.). Budući da se u sklopu samostana nalazi i vrt, vodenica, ribnjak, dvorište za perad te sjenokoša, navode se i poslovi vezani uz njih. U *Ljetopisu* se posebno naglašava i ekumenska značajka redovnika, ponajprije odnos prema pravoslavnom stanovništvu. Učestalo se spominju provincijalni kapituli i kapitularne skupštine na kojima je određivano članstvo redovničke zajednice samostana. Važni podaci donose se i o Đakovačko-srijemskoj biskupiji, te pohodima đakovačkih biskupa u Šarengrad. Važni su i dijelovi koji govore o Iloku, Vukovaru, o zemaljskim gospodarima tih područja (obiteljima Odeschalchi i Eltz), te o njihovom odnosu s franjevcima. Posebno mjesto u *Ljetopisu* zauzima i rat s Turcima (121.-139.) budući da se događao u neposrednoj blizini, a i sam samostan poslužio je kao prenočište vojnicima i bolnica ranjenima (121.). U *Ljetopisu* se spominju i neki važniji politički događaji u Carstvu i Europi: bavarski rat (91.), ubojstvo francuskoga kralja (141.), napoleonski ratovi (183.), europska zbivanja 1848. Važno je napomenuti da je kroz Šarengrad u dva navrata prošao i car Josip II. (59., 61.), a 1852. Šarengrad i crkvu je posjetio đakovački biskup J. J. Strossmayer te car Franjo Josip I. (469.). Posebnu zanimljivost *Ljetopisu* daju zapisi iz svakidašnjeg života: rodne i nerodne godine, jake zime, zaleđivanje Dunava, suše, pojava bolesti (kuge i kolere), potresi, pojave kometa te najezde skakavaca.

*Ljetopis* završava u svibnju 1853., a na njegovu kraju ljetopisci donose vlastito kazalo stvari i obveznicu braće samostana svetih apostola Petra i Pavla o povratu posuđenog novca.

Na kraju knjige, nakon originalnog teksta *Ljetopisa*, nalaze se kazalo osoba, kazalo mjesta te kazalo stvari. Sva tri kazala načinili su izdavači prema hrvatskom tekstu *Ljetopisa*, koji upotpunjuju i objašnjenja manje poznatih riječi i pojmova te četiri karte (*Mappa territorii oppidi Sharengrad*, *Mappa oppidi Sharengrad*, *Mappa domiciliorum obsv. Provinciae s. Ioannis a Capistrano Anno 1830.*, *Grundriss des Dorfes Scharengrad anno 1789.*)

Na kraju, možemo zaključiti da je *Ljetopis* vrlo važan izvor za političku, crkvenu, gospodarsku i društvenu povijest hrvatskog naroda u srijemskom dijelu Hrvatske, ali i za povijest ostalih naroda koji žive na tom prostoru. Također, podaci koje donosi *Ljetopis* korisni su i za historiografska istraživanja, a i za druge znanstvene grane.

Maja Katušić